

Reportatge Andreu Sotorra

DE MASSAGRAN A GERONIMO STILTON

Des de la publicació catalana de *Les aventures extraordinàries de Massagran*, de Josep Maria Folch i Torres, a l'italià *Viatge al Regne de la Fantasia*, de Geronimo Stilton, han transcorregut exactament cent anys. Un segle d'evolució del que s'ha entès com a literatura per a infants i joves i que, en èpoques diferents, ha passat a la història com a fenomen de masses.

Si el personatge de Massagran va ser, per als infants de la primera meitat del segle XX, una lectura de capçalera, el personatge de Geronimo Stilton, un rosegador que fa de periodista i que ja té deu anys de vida, des que va néixer a Milà, de la mà de l'autora Elisabetta Dami, ho ha estat per als infants de la primera dècada d'aquest segle. Si Massagran va ser fruit de fulletó a partir de la revista *Patufet* i, en una represa moderna, adaptació de còmic, teatre i sèrie televisiva, Geronimo Stilton, fent ús de les possibilitats contemporànies, ha seguit un camí similar: llibres, còmics, televisió i, ara, de creació artística catalana, el primer espectacle musical sobre les seves aventures al Regne de la Fantasia.

Oblidat ja Harry Potter, almenys pel que fa al seu impacte en el món literari a pesar de les seqüeles cinematogràfiques, Geronimo Stilton ha vingut a ocupar el seu lloc. En català, dels llibres de Geronimo Stilton se n'han venut, segons dades del Grup 62, més d'un milió d'exemplars, xifra rècord en la història d'aquest àmbit literari. Stilton té més avantatges que Harry Potter perquè abasta una franja d'edat molt més àmplia. A més, amb no tant d'esforç de

Aquestes dates nadalenques sempre tenen força novetats de literatura infantil

En català s'han venut un milió de **llibres de Geronimo Stilton**

El sector literari s'aferra **amb força al llibre de paper**

comprensió com demanava Harry Potter, les aventures de Geronimo Stilton tenen un suport gràfic que s'acosta al que es podria anomenar, sense to pejoratiu, suport de lectura. Imatges, tipografia acolorida i històries que, tot i l'aventura, no deixen de transmetre valors característics del personatge: l'honestat, l'enginy i l'amistat.

Cent anys no passen en va. Però Massagran no ha envellit. I fa la impressió que Geronimo Stilton tampoc ho farà. Tenim precedents emblemàtics d'aquesta longevitat literària: Tintín, per exemple, per cert, reporter com Stilton. Les Tres Bessones, tan locals i universals a la vegada. O Popeye, fent creure que els espinacs et fan forçut, i no és veritat. O alguns incombustibles personatges de la Disney que podríem resumir en un de sol: l'ànec Donald.

¿I com s'han adaptat els editors catalans a aquesta evolució centenària? Aquest 2010, potser a causa de les efemèrides (l'Any Mark Twain, per exemple, o l'Any Maragall), s'ha notat una considerable mirada al passat amb reedicions d'aquests dos autors. De Maragall, Baula n'ha fet un àlbum il·lustrat i alguns reculls de poemes per a diverses franges lectores. De Mark Twain, s'han posat d'acord gairebé tots els editors. Per esmentar-ne dos, Bambú, amb una edició acompanyada d'un material complementari sobre l'autor i l'obra, i La Galera, amb la capsula en blanc i negre, amb dos volums –*Les aventures de Tom Sawyer* i *Hulckelberry Finn*–, amb el valuós treball de la il·lustradora Meritxell Ribas elaborat amb la tècnica del *grattage*.

Al marge d'aquestes commemoracions, el sector editorial dedicat a mantenir la tradició literària per a infants i joves ha canviat substancialment durant aquest 2010. D'una banda, s'ha produït la consolidació d'un macroparaigua, Estrella Polar, dins del Grup 62, sota la direcció de Patrizia Campana, que agrupa una dotzena llarga de segells, amb col·leccions de narrativa com ara *L'Odissea*, *Columna Jove*, *L'Illa del Temps* i *La Via Làctia*, i sèries de personatges com ara *La Tribu de Camelot*, *Teo*, *Pocoyo*, *Diari de Grec* i *Arcanus*, entre altres. D'altra banda, La Galera, sota la nova direcció de Iolanda Batallé, ha obert les sèries *Lluna Roja*, *Narrativa Singular* i *Bridge*, per a lectors adolescents, a banda d'una àmplia línia d'edicions especials i el manteniment, cada vegada més discret i invisible, dels tradicionals Grumets.

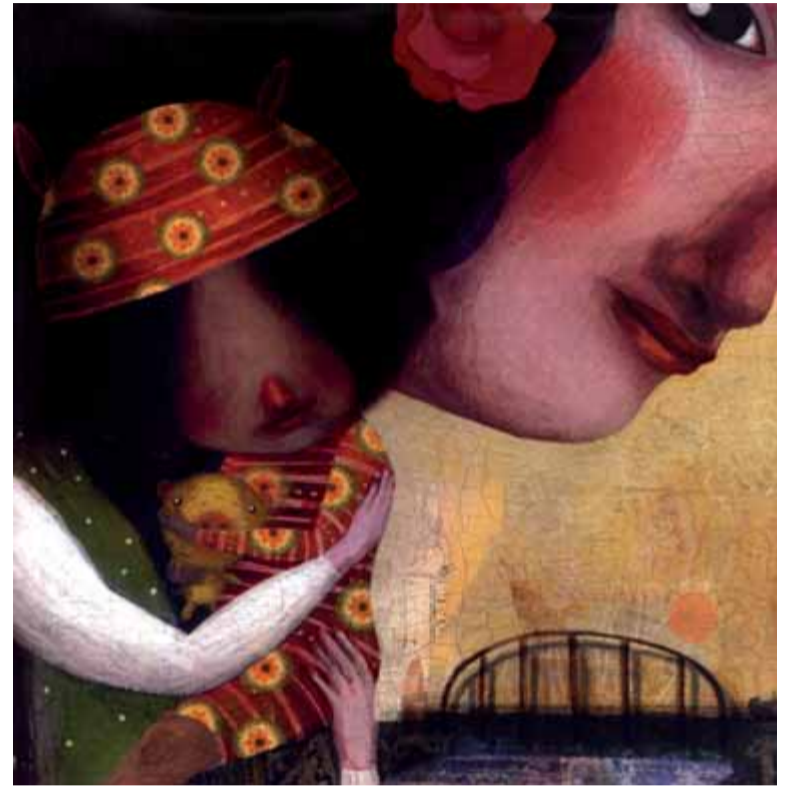
I una altra iniciativa de renovada direcció editorial, en aquest cas de la mà d'Isabel Obiols, al capdavant de La Magrana-RBA, ha relançat, amb nova imatge i títols inèdits, la col·lecció *L'Esparver*, que durant molts anys va aportar al català traduccions sobre clàssics universals. Ara, el segell en recupera alguns dels més significatius i es relança amb títols nous com ara *Barrabum!*, de Mark Haddon; *L'excursió i d'altres maremagnums*, de Gerald Durrell, i *Quan m'atrapis*, de Rebecca Stead. Lectures adolescents sense frontera d'edat.

Aquests són els tres canvis editorials més remarcables, pel seu volum i també pel seu risc, d'aquest 2010. En general, el sector intenta mantenir-se en una situació que no li és precisa-

ment favorable. La majoria de les editorials dedicades al llibre per a infants i joves han mantingut durant anys una posició alegre gràcies a la promoció de la lectura escolar, aplicada voluntàriament pel professorat, perquè no la regula cap legislació. Ara aquesta posició està amenaçada per una malentesa reutilització del llibre literari. L'arribada del llibre digital a les aules, encara en expansió, no ha estat aprofitada amb força pel sector literari, que fa la impressió que s'aferra com un naufrag al llibre en paper.

Abandó de la narrativa
Les conseqüències d'aquesta actitud han estat una disminució, si no un abandó, de les edicions de narrativa i, sobretot, de la creació literària dels autors catalans, i un creixement angoixant de la narrativa en sèries de gènere fantàstic, tallades totes pel mateix patró (vampirs, gòtics, sobrenatural i altres mons), avalades per supervendes en els seus llocs d'origen, i presentades en volums gruixuts, en cartoné, amb dues i terceres parts, fins a esgotar la paciència dels seguidors, sense que, pel seu cost, permeti l'entrada en format de butxaca a les escoles i els instituts.

La previsible mort anunciada de la mal anomenada literatura juvenil ha iniciat, doncs, un camí sense retorn. En alguns casos, afortunadament, la fusió entre narrativa per a tots els lectors, tant de grans editorials com d'editorials mitjanes o petites, ha difuminat la falsa frontera joves-adults. L'anomenat *crossover* és una conseqüència positiva que, a la llarga, hauria de posar fi a l'abús de la prefa-

D'esquerra a dreta i de dalt a baix: 1. Il·lustració de Benjamin Lacombe per a 'Contes silenciosos', publicat per Editorial Baula; 2. Il·lustració de Rebeca Luciani per a 'La Negrité malsons', publicat per La Galera; 3. Il·lustració de Batia Kolton per a 'La cadena daurada', publicat per Editorial Alrevés; 4. Il·lustració de Carles Arbat per a 'Tres contes de Nadal', publicat per Baula; 5. Il·lustració d'Olga Lecaye per a 'Conills, somriures i companyia', publicat per Editorial Corimbo

bricació literària fomentada pels mateixos que ara no saben com ressituar-la.

A l'hàbit de la reutilització del llibre literari, la reconversió del sector, la descatalogació i la retallada dels drets d'autor, cal sumar-hi senyals inequívocs d'una greu crisi com ara la reducció de les dotacions de premis literaris com El Vaixell de Vapor i el Gran Angular que la

Fundació SM ha practicat en un 50% en els premis en espanyol (de 100.000 a 50.000 euros) i en un 40% en els premis en català (de 24.000 a 15.000 euros). Al costat d'això, les dotacions de premis literaris com el Joaquim Ruyra o el Folch i Torres, de La Galera i Enciclopèdia Catalana, es mantenen en la discreció, amb dotacions de 9.000 euros, mentre que la mateixa

editorial, paradoxalment, dota amb 15.000 euros un premi en espanyol, el Jóvenes Lectores. Continuen resistint els premis Barcanova (amb 22.000 i 7.000 euros), el Mallorca amb 10.000 euros i, oberts a totes les llengües de l'Estat, l'Ala Delta dotat amb 12.000 euros i els Edebé, amb 25.000 i 30.000 euros, entre altres de dotacions diverses i en col·laboració amb institu-

cions, com el Bancaixa (Alzira), amb 18.000 euros.

Malgrat tot, les editorials catalanes concentren una allau de novetats per a infants i joves que es desborda quan arriba Nadal. La tria és només una mínima mostra del que ofereix el sector. Es continua anant a la legítima recerca del llibre dels ous d'or. Aquell que proporcioni un *bestseller* que permeti surar

enmig d'un temporal d'aigües enfurismades. Però tothom també sap que això passa una, dues o, com a màxim, tres vegades cada cent anys. Ho va aconseguir el 1910 el català Massagran i ho ha aconseguit aquest 2010 l'italià Geronimo Stilton. Passat i futur. D'aquí a cent anys, si no ens tornem tots calbs de tant llegir i encara hi som, ja en tornarem a parlar. *